# TÜRK DİLİ

AYLIK DERGİ

BU SAYIDA

YAZARLAR:

Agâh Sırrı Levend — Feridun Nafiz Uzluk — Selâhattin Batu — Faruk K. Timurtaş — Talât Tekin — İnkılâbçı — M. Necmettin Özdarendeli — M. Türker Acaroğlu — M. Halit Bayrı — Cahit Öztelli — Vehbi Cem Aşkun — Lûtfi Ay — Spiro K. Kostof — Hikmet Dizdaroğlu — O. Fehmi Özçelik — N. A.

ŞAİRLER:

Fazıl Hüsnü Dağlarca — Mehmet Turan Yarar — Erdoğan Tokmakçıoğlu — Oğuz Kâzım Atok — Şahinkaya Dil — Remzi Yılmazer — Bekir Altınok — Bahattin Uyar — H. Hüseyin Saygılıoğlu — Engin Ünsal

Sayı: 42 Cilt: IV

1 MART 1955

*Bir inceleme gezisinden notlar:*

# D A D A L O Ğ L U

VEHBİ CEM AŞKUN

1945 yazında Türkmenler arasında bir inceleme gezisine çıkmıştım. Sıvas'ın, Şarkışla ilçesinin Dokuz kışla Türkmenlerini görmek isteğindeydim. Sıvas ilinin bu yönünde hâlâ çeşitli Türkmen kollarına bağlı köyler vardır. Hususiyle yaşlıları gelenek ve göreneklerine çok önem vermektedirler.

(55)lik bir Türkmen dedesi atadan gelme birçok bilgiler verdi. Bu arada Karacaoğlan ile Dadaloğlu'nun da adı geçti. Karacaoğlan için, "Fekeli köyünden ve Abbas oğullarından Kara Mehmed adı ile anılmaktadır. Kozan aşiretindendir; Dadaloğlu'na gelince, bundan 60-70 yıl evvel sağdı; Pınarbaşılıdır. Torun aşiretindendir. Boran köyündendir" dediler. Hassa ve Torun aşiretleri Sultan Aziz zamanında Çorum'un Hüseyin ovasına sürülüyorlar. Yazları Çakılı-Çakmaklı ve Kütüklü yaylalarına çıkarlarmış. Yurd adını verdikleri bu yaylalar, Pınarbaşı ilçesinin Güğdeli dağında imiş.

Bana, "eğer Dadaloğlu'nu dinlemek istersen, Pınarbaşı'na git, Avşarlar'dan derle, onlar arasında çok deyişleri vardır. Çünkü Avşardır. Bu yüzden onu Avşarlar bizden çok bilirler" demişlerdi. Fakat bir münasip zaman bulup ta şimdi Kayseri'ye bağlı bulunan eski adı "Aziziye" olan "Pınarbaşı"na gidemedim.

XIX. yüzyılın bu Türkmen şairi hakkında etraflı bir inceleme yapılmamıştır. Fuat Köprülü *Türk Saz Şairleri* antolojisinin üçüncü cildinde, Ali Rıza Yalgın'ın *Cenupta Türkmen Oymakları* adlı eserine dayanarak biraz bilgi vermiş. Rahmetli Sadettin Nüzhet Ergun da *Halk Edebiyatı Antolojisi*nde, kısa bir bilgi ile birkaç deyişini vermiştir. Varlık yayınları arasında bir küçük kitapta da aynı şair hakkında bilgi verilmiştir.

Bu hale göre, Dadaloğlu henüz yeter derecede incelenmiş bir şair değildir.

*Hakkımızda Devlet etmiş fermanı,*
*Ferman padişahın, dağlar bizimdir.*

diyen şair, Köroğlu gibi pervasız, korku bilmez bir yiğittir. Aşiretlerin birbirleri ile yaptıkları savaşlar, Dadaloğlu gibi Türkmen şairlerine konuluk yapmış ve birçok deyişlerine fırsat vermiştir. Şimdi sunacağım bir parça, Çorum'a sürülüşlerinin canlı bir hâtırasını taşımaktadır :

*On bir kişi Horasan'dan çıkınca*
*Ağ sayaya*[1] *yeşil düğme dikince,*
*Çıkıp yüceden engine bakınca*
*Ağ*[2] *evler yıkılmış Torun göçüyor.*

[1] Üç etekli beyaz entari
[2] Beyaz, ak.

*Bitmesin boranı, selvi, söğüdü,*
*Halil Battal hiç içinde yoğudu*[3]
*Filor fesli, dal püsküllü yiğidi*
*Kırıldı kanadı kalkmaz Torunun.*

*Torun'un uşağı şöhreti gezer*
*Gördüğü düşmanın bağrını ezer*
*On beş, yiğrmi atlı, bir ordu bozar*
*Kırıldı kanadı kalkmaz Torun'un.*

*Çakılıçakmaklı, Kütüklü yurdu,*
*Endi Kığılı'ya çok safa sürdü,*
*Hüseynovasından haberi gelâi*
*Acıya uğradı ucu Torun'un.*

— 2 —

*Yürü bire Pınarbaşım*
*Acep karın kalkıdı mola?*
*Gözü büyük, ablak sunam*
*Çığırından saptı mola?*

*Ters akar Mucur'un özü,*
*Tez gelir Kaynar'ın yazı,*
*Kızılırmak tutar yüzü*
*Garbi değip söktü mola?*

Yukarıda iki parça da eksik. Köylüler ancak bu kadarını hatırlıyabildiler. Daha birçok güzel parçasını not ettimse de pek eksik olduğu için sunmuyorum. Yalnız, "şu gâvur kızı ile karşılaşması pek meşhurdur, onu yazın dediler" :

— 3 —

Gâvur kızı —*O nedir ki düğür düğür düzülür,*
*Bu nedir ki gül yağından süzülür?*
*O nedir ki ortalıkta gezinir,*
*Bunun da manasın ver Dadaloğlu?*

Dadaloğlu —*O fincandır düğür düğür düzülen,*
*O tütündür gül yağından süzülen*
*O paradır ortalıkta gezinen*
*Bildiğini söyle ey Gâvur kızı!*

Gâvur kızı —*O nedir ki güne karşı güllenir,*
*Bu nedir ki sağa, sola sallanır?*
*O nedir ki her ne versen aldanır,*
*Bildiğini söyle ey Dadaloğlu?*

Dadaloğlu —*O güneştir güne karşı güllenen*
*O beşiktir sağa sola sallanan*
*O sıbyandır her ne versen aldanan*
*Bildiğin söyle hey Gâvur kızı!..*

[3] Yok idi.

Gâvur kızı —*O nedir ki ödürgüsüz burg olur*
*O nedir ki çift değmeden herk olur?*
*O nedir ki müretinden fark olur*
*Bunun da manasın ver ey Dadaloğlu?*

Dadaloğlu —*O kötü söz ödürgüsüz burg olan*
*O okumuş, çift değmeden herk olan.*
*O hocadır, müretinden* (şahsından) *fark olan,*
*Bildiğini söyle hey Gâvur kızı.*